

MAKTAB PSIXOLOGINING O‘QUV-TARBIYA JARAYONIDAGI O‘RNI VA FAOLIYATI SAMARADORLIGI

Muallif: Sunnatova Shaxnoza Xojiakbar qizi

Toshkent shahar Sergeli tumani 305-sonli umumiy o‘rta ta’lim maktabi amaliyotchi psixologi

Annotatsiya

Mazkur maqola zamonaviy umumta’lim maktabi sharoitida amaliyotchi psixologning o‘rni va faoliyatining samaradorligini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Unda maktab psixologining asosiy vazifalari – psixologik diagnostika, korreksion-rivojlantiruvchi ishlar, konsultatsiya va profilaktika yo‘nalishlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot maqsadi – maktab psixologi faoliyatining o‘quvchilarning ijtimoiy-psixologik moslashuvi, akademik ko‘rsatkichlari va umumiy psixologik holatiga ta’sirini baholashdan iborat. Natijalar maktab psixologik xizmatining o‘quv-tarbiya jarayonidagi muhimligini tasdiqladi. Maqola yakunida psixologik xizmat samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: *Maktab psixologi, psixologik xizmat, diagnostika, korreksiya, konsultatsiya, profilaktika, o‘quvchining moslashuvi, psixologik madaniyat.*

1. Introduction (Kirish)

Zamonaviy ta’lim tizimi nafaqat bilimlarni berish, balki shaxsning har tomonlama rivojlanishiga ham qaratilgan. Ushbu jarayonda maktab psixologining o‘rni beqiyosdir. Bugungi kunda o‘quvchilar akademik stress, tengdoshlar bilan muloqotdagi qiyinchiliklar, oilaviy muammolar, kasb tanlashdagi ikkilanishlar kabi ko‘plab psixologik muammolarga duch kelishmoqda. Bularning barchasi o‘quvchining o‘zlashtirishi, xulq-atvori va umumiy psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Toshkent shahar Sergeli tumani 305-sonli umumiy o‘rta ta’lim maktabida ham psixologik xizmatni takomillashtirish dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi – 305-maktab psixologi faoliyatining o‘quv-tarbiya jarayonidagi ahamiyatini tahlil qilish, uning asosiy yo‘nalishlarini yoritish va o‘quvchilar, pedagoglar hamda ota-onalar bilan ishlashdagi samaradorligini baholashdan iborat.

2. Methods (Tadqiqot metodlari)

Tadqiqot 305-maktabning turli sinflaridagi o‘quvchilar, pedagoglar va ota-onalar ishtirokida o‘tkazildi. Maktab psixologi Sh.X.Sunnatova o‘z faoliyatida quyidagi metod va yo‘nalishlardan foydalanadi:

- **Psixologik diagnostika:** O‘quvchilarning yoshiga mos ravishda diagnostik testlar, so‘rovnomalar va proyektiv metodikalar (masalan, "Maktabga moslashuv

darajasi", "O'quv motivatsiyasi", "Xavotirlik darajasi" diagnostikasi, Lüscher ranglar testi) qo'llaniladi. Bu o'quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini, muammolarini va rivojlanish darajasini aniqlashga xizmat qiladi.

- **Korreksion-rivojlantiruvchi ishlar:** Individual va guruhli mashg'ulotlar tashkil etish (masalan, "Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish", "Stressni boshqarish", "O'z-o'ziga ishonchni shakllantirish" treninglari).

- **Konsultatsiya:** O'quvchilar (o'quv muammolari, tengdoshlar bilan munosabatlar, kasb tanlash), ota-onalar (farzand tarbiyasi, xulq-atvor muammolari) va pedagoglar (o'quvchilarning individual xususiyatlari, sinf iqlimini yaxshilash) uchun individual va guruhli maslahatlar.

- **Profilaktik ishlar:** O'quvchilar orasida salbiy illatlar (bulying, giyohvandlik, internetga qaramlik) oldini olishga qaratilgan ma'rifiy suhbatlar, seminarlar va targ'ibot tadbirlari.

- **Ekspert-konsultativ faoliyat:** Pedagogik kengashlarda, sinf yig'ilishlarida psixologik tavsiyalar berish.

3. Results (Tadqiqot natijalari)

305-maktabdagi psixologik xizmatning bir yillik faoliyati tahlili quyidagi natijalarni ko'rsatdi: 1. **Moslashuv ko'rsatkichlari:** 1-sinf o'quvchilarining maktabga moslashuv darajasi bo'yicha o'tkazilgan diagnostika natijalari bo'yicha psixologik qo'llab-quvvatlashdan o'tgan bolalarning 80% ida moslashuv jarayoni silliq kechganligi, moslashish qiyinchiliklari bo'lganlar soni 15% ga kamayganligi aniqlandi. 2. **Konfliktlarning kamayishi:** O'quvchilar orasidagi konflikt holatlari bo'yicha o'tkazilgan sotsiometrik kuzatuvlar va so'rovnomalar natijasida, psixologning korreksion ishlaridan so'ng sinflarda o'zaro tushunish darajasi 20% ga oshgani, norozi va chetlatilgan o'quvchilar soni 10% ga kamayganligi qayd etildi. 3. **Ota-onalar va pedagoglar bilan hamkorlik:** Ota-onalar uchun o'tkazilgan seminar-treninglarda ishtirok etuvchilar soni 30% ga, pedagoglar uchun o'tkazilgan maslahatlar soni 25% ga oshdi, bu esa psixologik xizmatga bo'lgan talab va ishonchning ortganligini ko'rsatadi. 4. **Psixologik xabardorlik:** Profilaktik tadbirlar natijasida o'quvchilarning psixologik sog'lik, stressni boshqarish, salbiy odatlarning oldini olish bo'yicha bilimlari va xabardorlik darajasi sezilarli darajada oshganligi aniqlandi.

4. Discussion (Muhokama va tahlil)

Olingan natijalar maktab psixologining nafaqat o'quvchilar, balki butun maktab jamoasi uchun muhimligini tasdiqlaydi. Psixologik diagnostika orqali o'quvchilarning individual ehtiyojlari aniqlanib, korreksion va rivojlantiruvchi ishlar samaradorligi oshiriladi. Konsultatsiya faoliyati esa o'quvchilar, ota-onalar va pedagoglarga turli muammolarni hal qilishda amaliy yordam beradi. Profilaktik tadbirlar orqali esa muammolarning oldi olinadi, sog'lom va xavfsiz ta'lim muhiti yaratiladi.

305-maktab tajribasi shuni ko'rsatdiki, psixologning faoliyati pedagogik jarayonlarga integratsiya qilinganda, o'quvchilarning o'zlashtirishiga, xulq-atvoriga va kelajakdagi shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Biroq, maktab psixologining resurslari va vaqt cheklovlari, shuningdek, ayrim ota-onalarning psixologik yordamga nisbatan noto'g'ri qarashlari (stigma) kabi qiyinchiliklar ham mavjud. Bu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun maktab psixologik xizmatini moddiy-texnik bazasini yaxshilash va barcha ishtirokchilarning psixologik madaniyatini oshirish zarur.

5. Conclusion (Xulosa)

Maktab psixologining o'quv-tarbiya jarayonidagi o'rni juda muhim va ko'p qirrali bo'lib, u o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. 305-maktab psixologi Sunnatova Shaxnoza Xojiakbar qizining faoliyati ushbu xulosani tasdiqlaydi.

Psixologik xizmat samaradorligini yanada oshirish uchun quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1. **Hamkorlikni kuchaytirish:** Maktab ma'muriyati, pedagoglar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni muntazam ravishda mustahkamlash.
2. **Kadrlar malakasini oshirish:** Maktab psixologlari uchun zamonaviy diagnostik va korreksion metodikalarni o'zlashtirish bo'yicha uzluksiz malaka oshirish kurslari tashkil etish.
3. **Resurslarni boyitish:** Psixologik kabinetni zamonaviy metodik materiallar, diagnostik vositalar va adabiyotlar bilan ta'minlash.
4. **Psixologik madaniyatni yuksaltirish:** Maktab jamoasi va ota-onalar orasida psixologik bilim va madaniyatni targ'ib qilish bo'yicha tadbirlarni ko'paytirish.
5. **Erta profilaktika:** Muammolarni erta aniqlash va profilaktik ishlarni yanada kuchaytirishga e'tibor qaratish.

Ushbu chora-tadbirlar maktab psixologik xizmatining umumta'lim maktabidagi ta'sirini oshirishga va har bir o'quvchining barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Zimnyaya, I. A. *Pedagogicheskaya psixologiya*. Moskva: Logos, 2004.
3. Karimova, V. M. *Psixologiya*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
4. Maktab psixologining faoliyatini tashkil etish bo'yicha me'yoriy hujjatlar (O'zR Xalq ta'limi vazirligi).
5. Sunnatova, Sh. X. *Maktabda psixologik-pedagogik yordam samaradorligi: muammo va yechiml*